Բաժանորդագին յամին Հնդ. ռուփի 24.

ԱԶԳԱՍԷՐ

ՈՒՍՈՒՄՆ ԾՈՒՆԷ ԶՄԱՐԴ ԵՐՋԱՆԻԿ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՏ. Գ. ԹԻՒ 124 ԿԱԼԿԱԹԱ 1847 Դեկտեմբեր 25.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱԼԿԱԹԱ

ԱՄ ՏԵԱՌՆ 1847.

ՆՇԱՆԱՒՈՐ եղև ամ Տեառն 1847. մեծամեծ երևելի անցիւք և այլոտիւք աշխարհի, յորս՝ բստ ամենայն Պատմագրին մերոյ՝ ասել «բազումք առաքինացան՝ քան թէ ասկաւ-ք.» Պատրէն ռամկապետական հանդիսացաւ մեղ տարիս՝ համատարած աղքատութեամբ ազգաց և օգնեց առ կորստեամբ Իռլանդայ. յորմէ անդրկաս գտան և այլ մեծ ի խռովութեամբ եկեղեցւոյ մերոյ 'ի Կոստանդնուպոլիս՝ 'ի ձեռն նոր աւետարանականաց անանց. կռուով 'ի մէջ Անգղիկոցւոց և Մեքսիկանացւոց, կարով օրինաց Ազատ փոխանակութե. խառնակութեամբ Գաղղիոյ ընդ Ազանիայ, և զմտութեամբ Տիկնոջ նորա առ այժմ.— Խառնակութեամբ Իտալանացւոց աշխարհին, բարեձևմբ Հասարակապետութեան Կրակովի Աստուածի առատութեամբն առ Իռլանդ՝ թէ բերովք, թէ դրամովք. Տկարցեղմամբ Կոլոմբոյ նախարարի Տէրութեան Յունաց՝ առ Գետափան Մեծազօր Կայսերութեան Օսմանեանն. Հաշտութեամբ միջի Պորտին ընդ Պարս պարտութեամբ Բեզրոհան Բէյի 'ի Պ[illegible]ն. այրատամբութեամբ զօրաց Պարսից ընդդէմ Շահին, և փախստեամբ Ասալու Պոսկյոյ 'ի Խիվաթ.—

Աղգեաց այս հասարակաց դարձաննութեան անանկութիւն բազմաց 'ի նկարագրութեանց և անեց Ազգիս. բայց և այնք հայեցեալ 'ի ծխոյ կանոնաւ աւետարանի, զոր անմեղն Հայք 'ի փառս՝ գրեթէ առ ոչ ինչ համարեցան։

Իսկ որք մեծամեծ աղետ խռովութեան զարգանեն, և աղաւաղեալք յիշատակոյ հանդիսանան ընդ դարս, են զարմանալիք եղբարց մերոց ընդ համօրէն Օսմանեանն, թէ 'ի մասին գրականութեան, և թէ 'ի մասին արուեստից և հմտութեանց գործնականաց.

Յովսեփին լուսոյ անուն՝ Թէոդէոս միայն Աւշալոյս հաստ առ մեզ ։ և այն եւս հաստատուն թերթերով ։ ամենայն և այնպէս՝ ի ուսմունս արդարին յառաջադիմութեան և պայծառութեան ։ Թէ ոչ գերեւելի մեծամեծարարութիւնս գերապատիւ Աբէլեանց Մխիթարութեան ի Օ միաբանն՝ նոր չորեքտասան նոր ընկերութիւնք հաստատեցան անդանօր ։ մին մի՝ կամ աւելի գաղղաց կարօղ պաշտպան և կողմնակից ։ — Այլ ։ և միայն սոյն ցուցանէ մեզ զամենասաստ զմտութիւն հաստատականութեան՝ և հաստատակամ իմաստութեան Կորին Այսօրեական Մխիթարութեան Օտենաստանի՝ մեր օրերի Հօրեղբօր որդւոյ և Թագաւորի՝ առ որդ. մեր ։ Եւ խրատակ ուսեալ թէ և կրօնական պարտուց մէջ զամենասեան զմեզ ողջոյն և պաշտամունս առնել առ Աստուած ՚ի դրունս տաճարաց մերոց՝ վասն Կենաց Նորա, և ամենայն նշխարաց և Թագաւորաց՝ որք եղեն ըղ Հայրս հովուեն ըմբռնելու մեր ։ և զթուեցեալս ՚ի թերթս հասանեն տիրապետութեանս ։

՚Ի կողմանէ Մխիթարեանց նորին Այսօրեական Մխիթարութեան Աւստրիական՝ դրեթէ ոչ ինչ ունիմք առ ձեռն։ Փափկալ է մեզ ՚նորա յիշատակ՝ երկոց մերոց՝ ոչ այնքան ՚ի մեզ մեր՝ որքան թէ ՚ի տարապանսարութիւնս, որով ցեր և ցան անկեալ ընտանիք յայս Վիեննայի տպագրութեանս ։ Այսպիսեան թէպէտև ոչ թերացաք պաշտպանս մատուցանել առ Հայկական Տեառն մեր, ամենայն գեր ան ան Ճանապարհ մշակեցեալ մնամք կատարեալ ։ —

Հողի եմ զարթեալ այժ, և ՚ի Պարսկաստան՝ ՚ի մէջ Հայրենեացս մերոց՝ յալաղս բարեկարգութեան վանուցն Ս. Ամենափրկչի, և ծաղկոցներն նորա ։ և միայն եւս կատարածին եղեւ մեծ և զիրականապատութիւն Հոգեւորական ատենի Գաղղիոյն, որոյ միայն անուն հասանի առ մեզ ։ Պարագայք Տերունական հարին անդամոր, այլ մանաւանդ գործոյ ։ զի ամենայնի հանեալ բարեաց առ ծնորհութեան իւրոյ ։ ընդ մեզ համառ, մանաւանդ և զիրասեր պաշտպանութ ՚ի չուէն, քանզի թէ ցհանդէպ սորուն անբաւ կացեալ իցեն կարծելիքն թէոչ՝ զուշակեցեք և եմ թեան ։ — Իսկ ՚ի Հնդկաստան բոլ,

ԲՆԱԿԱՆ մահկանացութ Հնդկաստանի այնքան փոփոխեալ եղաւ յոյս ասպետ մինչ հիմնաւոր ծերունիք չունին յուզեն զհանն ։ ՚Ի վերջնում Սարաւի սխառ անձրև՝ եթէ անձրև իսկ առնել կարելի իցէ գլուխ հեղեղ ջուրց բարձից ։ որ զամենայն փողոց ՚ի գետ և զամենայն պաշտպանս ՚ի չեմս դարձոյց ։ և անեաց ցկերպ անոյն Նրաներիւն Սրբակաւեաց զամենայն հանձ լերանէն առաջեաց զարմանն երկիր ։ ապաշխարհ զբերդ միայն իւր նորահանական կեղալ ։ Յուրան անդոյսն սրճարանն և միայն դող և զերթան յաճախելոց ։

՚Ի քաղաքականս Հնդկաց՝ մեծ հանդիպեաց յաղթութիւն Անգղ. կառավարին, անուանեալ զերանութիւն Ալեքսեանց՝ ընդ երկար անդրկովկասեան Շոռուղըլ ։ Անգղիական Մխիթարութեան դպրոց եկաց ՚ի Կալկաթա ։ և բազումք յաշակերտաց նորա ուսան յու մանկունս կամ աղօթել վճարել իր ։ Իսկ յազգայնոց ազգ զար ցեալ՝ նոյն զանազանք զեկուցել հաստատութիւն մեր ։ որպէս զաշխարհ բաժանեալ, յաւէտ յաջող՝ քան թէ ձանձ ։

ԲՈՒՄՐԷՅԻ թուի թէ չաս փառաւորեալ յանցեալ ամսի ։ ուստի և ՚ի կե-

ուսմանապարհին դրականութեան խանձեալ Յունց, մինչև յարեաւ ՆԻԹԱԿԻՆ Հրաշալի այդ.ևամբք խորովք և բանիւք ՚ի խորախոյս Հայրենեաց։ ՄԱՍԻՍ զարթեաւ յետ Արարատայ, որպէս փիւնիկ յիւր բոց մոխրոց. և զմիջոց անցեալ դարուն փոխեաց ՚ի միջոցս այսր գարու, որպէս թէ "զիտեա [illegible] ոչ ասաց" ասել կամեցեալ։ Իսկ ապա Հայրենասիրութեան Մասիսայ՝ ի պաշտպանութիւն Եկեղեցւոյ լուսաւորչեան Արեւելեան նոր ուսումնարանականացն եղև մի միայն թերթն և յեռանդն Արշալուսի պարապ։ Իսկ և կատարելութիւն Հայկեան Մատենագրութեան Նմանանի մերոյ՝ ի մամլին Ընդհանրական գրոցութեան ձեռնարկութեան ուսման. և ջերմեռանդ Վարժարանի տարեկան մեծ Հանդէս Աստուածոց և ընդհանրութեանն՝ յառեր։ Արարատեան Ընկերութեան երևելի մտաւոր ոչ օգնեաց մինչ սոյն Տեառն 1847։—թէպէտ թէ վասն արտաքոյ չափուց ձեռնարկութեանցն. և արտաքոյ յուսոյ և անհնարութեանց յամենայն, բայց և այնպէս՝ անվրդով հաստատութեամբ չարունակեաց գործել իւր. և պէսպէս նորանոր տպագրութեամբ ծառայեաց ազգին դրականութեան. այլ թէ ցարդ ուրեք անկեալ Ծանուցումն ՚ի ծոց իւր՝ զուշակել չէր խմեք։ Արշէն Տպարանի չափաւորք թերք բաւական Ընտրութեան՝ թէ անկան։ Որ և էզէ, տակաւին Հաւատոյ դիտեմք, զի Եղբայրն աշխատասէր՝ ընդ. ծանրութեամբ կայր—Կար սորին կարգեաց իւր և նորատունկ Սուրբ Սանդուխտ Դպրոց Օրիորդաց ՚ի Կալկաթա՝ Հայ և Անգղիական ուսմամբք. որպէս և նկարչութեամբ, նուագածութեամբ, և այլ զանազան ձեռագործաց հմտութեամբք։

Թէ այս, և թէ այն. թէ սա՛ թէ

անգք։ արդարք մարդկան մէջ տեխին ջինամեցն Աստուծոյ՝ և զանդորրութենէ ժողովրդեանն։ վասնորոյ աղաչեացուք զամենակալն Աստուած զօրել յաղթ մեր զգուշ բարելաւ կամաց իւրոյ՝ և յառաջինյ ամենայն մարդկութեան Մխիթարի։ որպէս զմ՝ զոր առնեմքս, և զոր կատարեմք, ՚ի փառս նորա լիցի. և ՚ի պատիւ ազգի մերոյ օգնելոյ։

ՍՈՒՆԴԼԵՆ ՓՈՒՆԴԲ

Հրատարակեմք առ ՚ի լսելիս աշակերտաւորաց Սուրբ Սանդուխտ Դպրոցի Հայոց ՚ի Կալկաթա՝ շնորհալից գեր ընդ. պարգևս ազգասիրութեան և ուսումնասիրութեան Յարգոյ Պարոն Յարութիւնի Գալուստեան Գրիգորեանց. և ամենեքեան, թէ որպիսի արարք նախահայրեաց անձնուրութեան Պարոնին քաջալերս մեծ տացէ՝ ոչ միայն աշակերտաւորացն՝ այլ նոցին իսկ վարժապետաց նոցա. այս օրինակ պատկեր, անմոռանալ զհարկեր փառաւոր իւրեանց. Ո՜ն Հայազն, նախանձեսցին ՚ի շնորհս՝ մեր յար Օրհնութիւնք. և յառաջադրութեամբ իւրեանց բարձրագոյնեցի անդամ՝ աշխարար խնդութեանց պատիւ։

Ազնիւ Պարոն Ստեփանոս Գ. Թադէոսեանց.
Ազնիւ Պարոն եւ.

Աշխատութեամբ սորա [illegible] ՏՈՒՆԵՐ և զմի եւ Հանդերձ ՍՆԿ. ԳՐԻԳՈՐ. [illegible] ՚ի յետ անցեալ ամսոյ. և յառաջ յառաջինյ հաւատարմութեան աշակերտաւորաց Սուրբ Սանդուխտ Դպրոցին՝ [illegible] որ յառաջնորդեմ [illegible] ՚ի Հայերէն [illegible] [illegible] հանդիսանայ [illegible] ՚ի Հայերէն [illegible] և [illegible] եւ զիս շնորհակալ։

Յանձնական [illegible] հաստատութիւն և յառաջադիմութիւն Դպրոցաց. Ամէն։

[illegible]

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ։

ԿԱԼԿԱԹԱ
20 Դեկտեմբեր 1847։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

ԱԶԴ

Ընկերութիւն Շոգենաւուց յաջողակաց Կառավարութեան [illegible] Պիւրեսի [illegible] ընդ [illegible] Օրէնսդ [illegible] [illegible] հրատարակութեամբ և հիմնարկութեամբ ։

Ընտանիք Գրեանց

Վասն Նախորդութեան	8 ։
Վասն Նաւապանութեան	8 ։

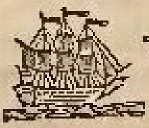

Նաւն ԽՈՒՆ ի Մարսիլիա և ի Լիվորնօ
Առ Ազնաւուր Եղբարս ։

Նաւն ՅՈՎՍԷՓ ՄԷՆԱՍԻԱ ի Մարսիլիա և ի Լիւերպուլ,
Առ Ազնաւուր Եղբարս ։

Նաւն ԻԴԱ. յԱլէքսան
Առ Ազնաւուր Եղբարս ։

—◆—

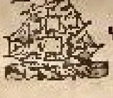

Նաւն ԲՈՒՍՓՕՐ երկաթէ ի Սէնթպետերբուրգ վասն անցից և բեռնափոխադրութեան գնոց
Առ Ազնաւուր Եւ Ընկերս ։

Նաւն ՀԵՐՕ երկաթէ ի Սէնթպետերբուրգ վասն անցից և բեռնափոխադրութեան գնոց
Առ Ազնաւուր Եւ Ընկ ։

Նաւն ՄԷՏՕՐ ի Մուսբլիասէնս
Առ Ազնաւուր Եւ Ընկ ։

Կնիքք նաւուց վաճառի ի 300 է 3600 թօնոլաթ

ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ։

—◆—

ԱՐՏԱՔԻՆՔ

— Լսի թէ 98 հազար գաւառի [illegible] է ի Պետերբուրգ՝ ի Մերկէթ, փոխանորդել զօրքն 80 հազար, և [illegible] ՚ի [illegible] ՚ի Պետերբուրգ ։

— Բազում զօրականք ի բերդին Ա[illegible] ի Կալկաթա, ընդ ամենայն՝ 466 որք ըստ հաշուոյ՝ երանելոյ էր ՚ի 17 ամսոյ ՚ի միջնադարուս Հնդկաց՝ ընդ հապարապետութեամբ Մեկլաւ ։

— Յօրինք Լորդ Հարտինկայ, նախ հրատարակեալ և ապա մատուցեալ ՚ի մեծաց քաղաքացեացն Կալկաթայ՝ ընկալաւ պատասխանի ՚ի նորանէ՝ օրինակ զայս ։

«Մեծ արժէ ինձ այս նշան բարեհաճութեան ձերոյ ընդ ծառայութիւնս իմ, մատուցեալ ինձ անձնաւորական յարգանաց. և անձին զբեմ զճշմարտութիւն զոր գարդուէք՝ թէ նոր կայսեր [illegible] յաւելան ատենից հաստատութե և անտերք միլիոնաց ՚ի սպառնալեաց՝ յարժամ ապահովութիւն ինքնութեանն պահանջէր ։ Յանկոյն էր ինձ, որպէս և ոչ էսկ պակասեցայ յայտնի խոստովանել յաւուր յանձնառութեան կառավարութեանս այսորիկ՝ պահել զխաղաղութիւն, [illegible] ամենայն թէ՝ այն միայն տարածէր զխօսս և զզգուշ Մեծին Բրիտանիոյ և զերջանկութիւն ժողովրդեան Հնդկաստանի ։

Պատերազմ անշուշտ առ դրունս են այժմ, և զօրք ընդ հրամանատարութեամբ քաջ և փորձառու Սորոպատկերին՝ կոշեաց զօրն յաւուրս 60՝ հաւատարմութեամբ և արութեամբ ։ Յընթացս երկուց հնտադոյ ամաց՝ միջնակ արտաքին հա[illegible] թեանց մերոյ ատենաց մեզ յաւել զեխա զօրաց յաջողութեան հարգեալ փոխանորդ նոցա՝ յապահովել Հնդկաստանի զերջանկութիւն խաղաղութեան ։ Բրիտանական նախադասութիւն ընկալեալ պաշտպան հարստութեան՝ ձգել զօրս ՚ի կողմնս Լահորայ Սաթլէճայ Կաճարբեան, և եթէ պատերազմ յաճախէ երբեք ՚ի մեծ և ՚ի բարձրանալ կայսերութեան այսմիկ որ շեշտակի բովանդակ [illegible]

12·000 . և զովկիանոս 'ի պաշտպանութիւն՝ հաստատութիւն ելիցէ ունել զօրս բաւականս անձնոյն զինուց իւրոց՝ և առ անձնայն փառաց .

Հետագայ յաղթութիւնք ձեր լինելոց են յաղթութիւնք խաղաղութեան 'ի սիրտս ուսմանց և քաղաքակրթութեան . և ես խորհիմ պարտականութեամբ հոգեցեալ յարաժամ սատանել զյառաջադիմութիւն յաւանուրեալ կարգի հրաշանդութեան՝ առաջնորդեալ 'ի ձեռն առատաձեռնութեան Ընկերութեան Արևելեան Հնդկաստանի ."

Յայտնէ ապա զուրախութիւն իւր վասն յաջողելոյն իւրոյ 'ի հաստատութեան Հնդկաց . ցաւի ընդ այդ ի վիճակ պակասութեան առեւտրոյ , յուսայ յաջողութեան նոր և յաջող եղանակի . խոստանայ անպակաս առնել զհոգ իւր 'ի բարօրութիւն Հնդկաստանեայց , և ձեռագրէ:

ՀԱՐԴԻՆԳ.

ԹՈՒՐԻՆ

'Ի 18 Հոկտեմբերի պատրաստեալ ատենի առ Սիամ՝ նաւ մի վարձեալ և բեռնաւորեալ 'ի Պորտսմութ Յովսէփ և Ընկերաց՝ գնալով 'ի նա միամ՝ յերկուց հարազատաց անուն՝ Պարոն Բոլոնեցի Յովսէփեան , որում տայ Տէր անմահ նաւարկութիւն և յաջող դարձ . Արժան է նկատողութեան , զի աշխարհ բնաւորութիւն Հայ Ազգին 'ի ձեռնարկութիւնս առեւտրականս . որով բազմիցս սկիզբն լինին արշաւանք յայնպիսի գործս՝ թէպէտ և դժուարինս և անփորձս . Բայց իւր ցուցանէ առաւ՝ զի այս առաջին անգամ՝ եղև յիրևելի վաճառաքաղաքս այսմիկ , ուստի առաքեցաւ նաւ 'ի նաւահանգիստ անդր 'ի փորձ առեւտրոյ . սակայն հաւանական է՝ զի Եւրոպացիք ազգ բոյսն աշօք ապաւինեցին մեայն զինել 'ի վախճան նախկին փորձառութեանն . յորժամ անաչառ ուսեալք 'ի քրմանց Հայէն՝ յինքեանս ջանացեն գրաւել զպարծն գիտակին . որպէս բազմիցս 'ի դէպ եղև 'ի հանդուցեալս .

— Ընդդամն Ապրիլ է — Փոքր յառաջ՝ այց ելեալ այսր 'ի Բանկոկայ Սալոյի Պինդաւրանի ուրուն՝ այն է Ազատի . եբեր հանդերձեր նրանով 'ի նաւն՝ դատելով կրկին 'ի քաղաք իւր . մտանէ 'ի կամանցն խաւգել թէ կրկին անզրկն անմնաբեան որք անդ . 'ի զարմանս մեծ կրթի բազմակայ դանել անուն զղուստր աղքականի իւրոյ . որ եկեալ էր ընդ Պետրպատանի նորա . Այն ենչ 'ի խնդիր եղանեն զնմանէ՝ գտանեն զձորձս նորա առ ափն գետոյն , յորմէ ցաւօք մակարերեալ թէ յուղեալ իցէ 'ի ջուր և կորուսեալ՝ առմամբ ողորմելի բաւոնն՝ որ ժողովէ անդր զյագմութիւն խուժանին . յորոց ախոյանեալ յոգունց 'ի պատիւ Ընդնաւակութիւն ազդի՝ դիլին 'ի գետ յարմն թերևս պատուական կորստեանն . Իսկ մինչ նոքա 'ի զուր վաստակին 'ի ջուր՝ եւեւ ի աղջիկն 'ի վերայ ցամաքի առաջնորդեալ յառնէ միոյ՝ որոյ կինն գալով ընտանի աղջկան՝ գիր քան զամենեցուն յերևան ածէր զհարեկցութիւն իւր ծչիւ ոգոյ և յուլեաց . Առարկայն այսքան անհոգաբար հայեցեալ շուրջ զիւրև և տեսեալ այնքան զբազմութիւնս հոգւոց կուտեալ յիւր մասին՝ զարհուրի յոյժն . Փութէ և մնասն աղբեալ 'ի ներքուստ 'ի խուղձէ մասոյն՝ — անխօս և անմռունչ մերձ 'ի յուշածնի զհետ զնայ նաւակացն , թէպէտ կարող էնչ լինելոյ

յայնժամ պատասխանեալ անձայն հարցի նոցա՝ թէ ընդէ՞ր փախուստ իւր տարածամ։ Այսպէս իսկ յետոյ ՚ի վերայ հասանելոյ իւրեանց գառանցն, զի նախատեցեալ կլին՝ որ այնքան բարձր ձըչէր և ողորմ ընդ կեղծեալ կորուստ Օւերզ.ին՝ հասանելով որպէս թուի ընդ հայեցուած չարաչար վտանգաման գ.եղոյ նորա՝ տագրեալ իցէ զնա անդգամօրէն փախչել ՚ի տանէ Ս.ննին՝ որ ուսուցիչ էին յառաջ բարերարեալ ապաստեալ էր զինքն-զինքն ամփոփեալ բանակ և ՚ի նեղութեանց. ուր երկու կէս ընդ սան ՚ի Պարսատկաց անտի յորոց խոյամնմկեալ էր դրամ ինչ։ — Բայց չէր այս առաջին եղեռն ընդ Տէհնաչը այսորիկ. որ զբաղեալ ըլեալ այլևայլ ազգաց ընդ որոց միացեալ՝ յագին անգամ ապստամբ արար. և զհապէլոցն այր իւր՝ որ մերթ եգիտ զնորա և պաշտօն մինիստր ՚ի Տէրութեան յազգս հասարակութեան իւրոյ՝ մատնեալ ՚ի գաստառակ իւրև զպատիր կոչմամբ "բանկիտակ" (պաշտել զընկերս իւր) հրապուրեալ ՚ի գործ ինչ ընդդէմ օրինաց քաղաքին՝ ազատելով իւր տանի. և հայր մեռոցեան արար զնա։

—Եղկալուսեակ ծնողք. Այն մի Զենեցւոյ մնաց զերեա որդիս. իսկ ապաբարգաւաճս մամն հօրն՝ որ արդէն խոսմանայր անձին պլխոյն դ.ւթ ՚ի նոցունց թագաւորել յայսպիսի յիշեցելուն ատեան աշխարհի իւրոյ՝ մնաւն երկուքն. և երրորդն թէպէտ ընդ դ.եռ՝ այլ դուցէ և այն առեն փախուստ ՚ի շաւեղ եղբարցն։

—Երկ գլխանք կին—Իմ՝ բարեկամ Պարոն չէ—ն եսեռ ընդ անդամել ընդ փորոյն. որոյ մի գլուխն՝ ասէ՝ ամբողջ և անարատ յիշր իսկ առաջինն՝ փաքէր պաշտօնն իւր. սակայն մեռան՝ որ կչէր ընդ այն՝ ՚ի ձախ կողման երեսէր իւրև ստուեր գլխոյ (կամ՝ մէջղեալ փորձ ընդ թեւան.) ցուցանելով միայն զգլխս զինուցն կաւկաւեալս։

—◆—

ԲՈՄԲԵՑԻ

Արքեպիսկոպոս Տէր Յարութիւն Եպիսկոպոսն քրոյին ճանապարհաւ եհաս ՚ի Բոմբայի ՚ի 26 Նոյեմբերի ամսոյ. և հոլտէ զեկեղեցի Նազարեթայ անդ՝ ցգալուստ վիճակաւոր քահանայի։

—◆—

Բանասիրական
ԼՐԱԳԻՐ ՀԱՅՈՑ

Բազում ինչ ընթերցաք յազգագրական և դրոյ թէ ՚ի մեր՝ և թէ յայլ թերթս։ Երկու գլխաւոր հիմունք են նորա՝ այսինքն բանն. Աստուածային և Տէրունական. Աստուածային տառքն՝ գնեն զամենակալ Աստուծոյն և ասացեալ իւրատեղծ մարդոյն. և յայտ վերջանայ տարրամնութիւն. Իսկ Տէրունական տառքն՝ հաստ կարճեալ ՚ի կարծիս երանեն. և ոչ ինչ ասացեալ եղանակութեանց. Յասմանց անտի՝ մերոյ Չեղինակ մանաւանդ թէ և Պատմութիւն Յովհաննէս Տէր Աւգուստինեան Երուսաղէմի՝ նախամայրն մեր, զորմանալի անունն զապաւորոց իւրեանց. ՚Ի վերջինոյս դրեթէ խնդրումն կարծեցեալքն յամենայն ազգաց, մանաւանդ թէ և Սերգեացիք. որք՝ որքան ազգ խառնեան ի գիտեան՝ այնքան և հրաշալեան ՚ի գրչէ իւրեանց։

՚Ի մէջ դարց և ազգաց փառաւոր մարդկան մտանել կարէ իւրեանց. թէ մարդն որ ունի կամ՝ յօրինեաց զքառսն՝ ոչ կա-

ըէր արդեօք նախնին յաւատարութեանն յօրինել և գծուգծի · նմանօք և այլն · Նոյն այս առեալ է թէ Աստուած՝ որ զմարդն արար · կարէր նախնին կատա-րութեանն և զհանգերձն յօրինել · ընդէր արդ 'ի մեզ կենդանեաց ա-պատաւն եղև ·

Օ այս եղեալ՝ ամենայն համարիմք երկրորդել զառաջնորդն յառաջնոյն · և յառաջոցց ամենայն գրութեան մե-րոյ ոչ զաշտարակն Բաբելոնի · ոչ զորդւոցն Եգիպտոսի · և ոչ զծովս Հնդկաց · այլ զքանի մի բառս · որ թէպէտև 'ի լեզուս այլազգեաց հնչեն, այլ բուն Հայ բառք են · և յառաջ քան զՀելլենացի գործածականք · Իւր նո-քօք համառօտեմք թէ լեզու մեր առա-ւածագոյն է · և աշխարհն մեր առաջին Աստուածարան Դրախտոյ ·

Կանոն առեալ մեզ · թէ հնութիւն ազգի իցէ հին հնութեան բարբա-ռոյ · և թէ Հայ բառք ծագեցեալք իցեն 'ի լեզուս ազգաց՝ գտեալք ա-ռանոր ·

GRAPHY Գ-ԻՐ · — Որ գիր ի Հայս նշանակէ Գիր · քերել · քերծել · Իսկ բառս այսմ նշանակէ ոչ միայն ըղ-ձեւս գրչութեան կամ քերչութեան, այլ և զծամծամակն ընդ յարակից ա-ռեալսն միահաղոյն · Քանզի երբ սկսան մարդիկ մշանջենաւորել զխոր-հուրդս մտաց ալարգալոց իւ ըճանց · նախ ի քար՝ կամ ի փայտ սկսան քերել 'նշանս կամ գծագրիերս · և ապա ե-կաց գիր կամ գիր · Կամիս իմանալ թէ Հայն իցէ յառաջ թէ Յոյնն · կարդա զՄիլոպեր · զՀ · Մխիթարել. Չամչեանն Հին Հայաստան · զՅով-սէփ Բուզանդացի · և զՅովհաննէս Տէր Աստուածատուրեան ·

CHART · ՔԱՐՏ · Նոյն իսկ Քառա-րան մեր Յոյն համարիլով զայս բառ՝ ստարագրոյ յանէ 'ի մէնջ · բայց 'ի տառա-գութիւն լեզուիս հայեցեալ՝ բան նախահնդկական համարիմ զայս · Քանզի չունի այն առաւաւորութիւն 'ի Յոյնն՝ զոր ունի 'ի Հայս · Եդեալ թէ ա-ռաջին գրումն կամ քերումն նշանաց կամ գծագրիերաց քերեցան 'ի քար՝ ոչ ինչ այլ Ցոյց առել · բանեմ քար · և տ՝ առ՝ քար-տաշ · այսինքն քար տաշեալ · կամ զառաջած քարին սեա · երես · և այլն ·—

COPY · ԿՈՓԻ · Կոյ 'ի կոփ բա-ռէս · և նշանակէ քերել · քանդելով փորել · կոփել · Իսկ բառ այսմ բուն Հայերէն և նախահնդկական բառ լինե-լոյ չիք բնաւ տարակոյս · Յաւել ապացոյց բանիս է և զոլ բառիս սե-ռականն Հայերէն կոփ բառիս · այ-սինքն Կէ · երես · կամ օրինակ կոփի կամ կոփածոյին ·

CHARACTER · Քարակտուր · Օ որ հայցիւ թէ 'ի կեր ամենայն մեք 'ի խօսս մեր · առկայն և այնպէս Քար և կը-տուր · այսինքն քար կտրած · կար-կառ քարանց՝ և այլն · չցուցանէ այլ ինչ բան զՀայ բարդութիւն · որ է առել քարակերտ Իսկ եթէ քարակտուր կամ կարկառ քարանց լեալ իցէ նշան ուխտի առ Հինն սեռ ծնեալ լա 50—51 · զաշտարակն Բաբելոնի և զորդւոցն Եգիպտոսի

Գրաւումն մեր չէ երկարել զայսմա-նէ · այլ միայն դատծաւս առել լեզ-ուադիտաց ազգի մերոյ · զի այսպի-նակ ծանուցեալ զխերիսոնգոյթիւն՝ ազ-գին սերհեկանոյն · որով առաւել լուսոյն աշխարհի զհնութիւնս յաւի-տեանց՝ քան թէ այլովք մարդկեղէն արարածովք ·

Հայրեանց

ԱՌՕՏՔ

Թարգմանեալ ՚ի Պորտուգալականէ ՚ի ձեռն Բուզանդ
եան Խաչատուր Տէրեէնցեանի Քեռի Պարոն Մ՚կրտչի
Յովհաննիսեան Պերսիկեանց ․

Հեզ դու բլբուլիկ՝ ՚ի հովուաց գաւառն ,
Եւ նա երթեալ՝ ընդ առաւօտ գայլին ․

Ո՞ւր է քո անտառ՝ վայր ուր անտառակ ,
Մի առն ՚ի կոչիկ՝ իւր մին ՚ի մէջ ծովու ․

Դարձեալ զամենայն զարդ եւ բաղձանք ,
Խոյ արհեստաւորն՝ փոյթարկար պարտէ ․

Գրեա անդորրաւոր՝ պրեա մէջ գթիր ․
Մինչ լինելոյ՝ դու վայելչագեղ ․

Հարուստ սուսերին՝ դիւրաւ բուժելք ,
Այլ հայրեան լեզուին՝ է անբուժելք ․

Զուարթ սատրին՝ ոչ լինի զուարթ ,
Եւ ՚ի մէջն արկեալ՝ ամէնէն մանեակ ․

Արփաւոր են կանայք՝ տանց արանց իւրեանց ,
Այլ ման սահմն այնմիկ՝ որք չեն սէր հանեանց ․

Ե՛րթ դու զարդարեան՝ և մի զուարթ ,
Որչափ սար իցէ ՚ի քեն ծանօթարար ․
Կա՛յ դու ընդ յարեան՝ և թող զզարդն ,
Որչափ և պարին՝ իցէ դիւրագին ․
Եթէ ՚ի կին զուգելի և մի՝ կին զայրի ,
Որչափ և այրին՝ իցէ դեղոյն ․

Ո՛վ անձն իմ պղերգ՝ անց ժամ սրտութեան ,
Եւ դու ջնջեցեր՝ բաղձանացն կենաց ․
Ուրեմն այդ ձգտեան՝ յայտ իւր ծերութեան ,
Եւ քաջաբարութեան՝ և վասն բարեաց ․

Այն որ որ իցէ՝ ուշիմ և զգաստ ,
Արժան է անել՝ երկարօրեն գիւղ կեանս ․
Զի միայն ուսեալ՝ զամենայն մարթանս ,
Խոհ միայն սպառ՝ անցէ ՚ի հրեշտակս ․

Օ՛ն մանկանց ՚ի քաջ՝ ՚ի սանդէն բազդի ,
Եւ մի ՚ի նմանէ՝ խնդրել զիայց քո ․
Զի ծերանալ և այն՝ հրէշ սարսափի ,
Որ քաղցեալ, Թողու՝ գնել հեր ՚ի վերջոյ ․

Ո՛վ սիրտ դու, անդորք՝ հեզ և ուղղալի ,
Ե՛ր այդքան Թմրեալ՝ կաս յաստուա անձնդ ․
Ըզ ցոյց և զ՚գեղեան՝ զիզերանալ յոյժ ,
՚Ի խնդիր ամենայ՝ արծաթոյ մոլի ․

Լոկ զատան մի է՝ վերջ ձակ քո յաստուծ ,
Եւ զայն կամ տարցես՝ և կամ ոչ տարցես ,
Ամենայն ուսմանք՝ յաւելին անհնարին ,
Զանի հրկուր քաւանց՝ հայ ՚ի վաղվանի ․

Օ՛ն առն սու ինչ՝ այրեան տանժանելոյ ,
Կանգնեալ զարգաւանն՝ բարձր մինչ յերկինս ․
Դարձուցէք զպակ իմ՝ ՚ի համբաւատրան ,
Տեսի զ՚մեռեալ՝ զամենայն պամրան ․

Ու փառքաց ունէր՝ վայր ինչ ուժեր ,
Եւ ոչ արժանին՝ պատիւն տեղի ․—

ԵՍԱՅԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ․

՚Ի Լոնդոն
՚Ի 8 Օկտոբր, 1857․

ՏՆԱՅԻՆ ԼՈՒՐՔ

ԾՆՈՒՆԴՔ

՚Ի Կալկաթա 19 Դեկտ․
Տիկին Վ․ Մ․ Մ․ Վ․արդան ծնաւ ուստր ․

՚Ի 21 Դեկտ․
Տիկին Ա․ Գ․ Ս․ Հիքիթու ծնաւ դուստր ․

՚Ի Սինգափուր Նոյեմ 1․
Տիկին Մ․ Խաչիկ Մովսէս ծնաւ դուստր ․

՚Ի Բոմպայի Դեկտեմբեր 11․
Տիկին Հայրապետ Յովհաննէսեան Յարութեան ծնաւ ուստր ․

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Յայսմ ամսոյ տասներ Պարոն Մովսէս Խ․ Մալխաս ամուսնացաւ ընդ Օրիորդ Աննայի Գրիգոր Արզարեանց ․

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՕՐԱԳՐՈՅՍ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Մ․ Գ․ Թումաճեանց Վ․ Խաչատուրեան